

Læknablaðið - 100. árgangur

Hér til vinstri gefur að líta fyrsta tölublað fyrsta árgangs *Læknablaðsins* með sinni frægu tóbaksauglýsingu á kápunni, *Læknablaðið* 1915; 1: 1. Þeirra tímamóta að blaðið á nú 100 ára óslitna útgáfusögu verður minnst með ýmsum hætti eins og Engilbert Sigurðsson ritstjóri og ábyrgðarmaður rekur í leiðara sínum. Á kápu 100. árgangs verða myndir úr ljósmyndasafni Íslands og Reykjavíkur, og frá Minjasafni Akureyrar, sem eiga rætur í lífi og starfi lækna í gegnum tíðina. Jón Ólafur Ísberg mun setja á þær heilbrigðissögulegan vinkel og staðsetja í tíma og rúmi. Aftast í hverju tölublaði verður opnaður gluggi inn í gömul blöð og skyggst inn í það margvíslega efni sem þar er að finna.

Innan skamms verða allir árgangar blaðsins gerðir aðgengilegir á timarit.is og jafnast það í nútímanum á við það að eiga allt *Læknablaðið* innbundið í bókasafni sínu eins og margir lækna áttu í eina tíð og eiga sumir enn.

Það er komið hálfgerð óorð á menningu þessa daga, en með sanni má þó segja að helsti gagnabanki fyrir læknamenningu síðustu 100 ára sé *Læknablaðið*. Til hamingju lækna að hafa tekist gefa blaðið út með sóma frá upphafi, til óyggjandi vísindalegs gagns fyrir land og þjóð, og til félagslegs ávinnings fyrir stéttina í heild.

Védis Skarphéðinsdóttir

Landspítali

Landspítalinn var tekinn í notkun 20. desember 1930 en þá voru þrjú sjúklingar lagðir þar inn. Spítalinn var að sögn ráðherra, Jónasar Jónssonar frá Hríflu, stærsta og dýrasta hús á Íslandi og í blaði hans, *Tímanum*, sagði: „Með stofnun landspítala hefur íslenska þjóðin stigið langt spor fram á leið í heilbrigðis- og menningarátta.“ Lengi höfðu verið uppi hugmyndir um að byggja landspítala en það var ekki fyrr en konur tóku sig til og hófu söfnun fjár, í tilefni af nýfengnum kosningarétti árið 1915, sem málið komst á rekspöl. Með elju og þrautseigju tókst þeim að safna töluverðu af peningum en ekki síður var baráttu þeirra fyrir breyttum hugsunarhætti varðandi heilbrigðismál mikilvæg. Fé var fyrst veitt til byggingar landspítala árið 1925 og framkvæmdir hófust það ár og 15. júní 1926 lagði Alexandra Danadrottning hornstein að byggingunni. Um ári síðar var húsið orðið fohelt og þá hófust framkvæmdir innanhúss. Konurnar létu ekki staðar numið þótt markmiði þeirra um landspítala væri náð og minningar-sjóður fékk fjárframlög til að styðja rekstur spítalans.

Guðjón Samúelsson húsameistari teiknaði spítalann sem er í nýklassískum stíl, eins og margar aðrar opinberar byggingar á þessum árum. Á spítalanum áttu að vera fimm deildir, það er handlæknis-, lyflæknis, röntgen- og fæðingardeild, en það- og nudddeild var ekki tilbúin þegar spítalinn var tekinn í notkun. Eldhús og geymslur ásamt röntgendeild voru á jarðhæð, á fyrstu hæð var lyflækingadeildin ásamt skrifstofum og fleiru, handlækingadeild var á annari hæð, en þar voru meðal annars tvær skurðstofur, og fæðingardeild á þeirri þriðju. Hjúkrunarfræðinemar bjuggu á heimavist sem var undir súð en fjölmargt starfsfólk bjó í spítalanum. Gert var ráð fyrir fleiri deildum síðar og betri aðstöðu til kennslu og rannsóknna en það biði þess tíma að byggt yrði sérstakt starfsmannahús. Spítalinn gat tekið á móti 100 sjúklingum og á fyrsta starfsárinu komu þangað um 950 sjúklingar.

Á myndinni á kápu þessa blaðs sem líklega er tekin um 1935 er Landspítalinn mest áberandi. Karl Chr. Nielsen (1895-1951) tók myndina en hann var nokkurs konar Reykjavíkurljósmyndari alþýðunnar á árunum 1920-1950. Hann lærði ljósmyndun á ljósmyndastofu Carls Ólafssonar á árunum 1914-1916 en vann lengstum verkamannastörf og myndaði einkum mannlíf hversdagsleikans. Til vinstri á myndinni er Kennaraskólinn sem byggður var árið 1908 en arkitekt þess húss var Erlendur Einarsson sem um tíma gegndi starfi húsameistara og var lengi samstarfsmaður Guðjóns Samúelssonar. Til hægri við spítalann er verið að byggja húsið á horni Barónsstígs og Mímisvegur. Járnbrautarteinarnir á myndinni lágu eftir malarási sem var á milli Norðurmýrar og Vatnsmýrar og var gamla þjóðleiðin úr Reykjavíkkaupstað til suðurs. Járnbrautin lá úr malarnámunni á Skólavörðuholti og tengdist járnbrautinni sem lá frá Öskuhlíðinni niður að Reykjavíkurhöfn. Myndin sýnir glögggt hvað Landspítalinn var stórt og reisulegt hús í samtíma sínum.

Jón Ólafur Ísberg